

Літературно-мистецька композиція

«У пам'яті скорботний 33-й»

Підготувала: Бурець О.А.
старший викладач Рівненської української гімназії

Мета. Ознайомити учнів з трагічною сторінкою історії українського народу 1932-1933 років. Вшанувати пам'ять людей, що загинули в часи сталінського режиму. Формувати в учнів повагу до подій тих часів, виховувати почуття співпереживання, поваги до минулого України. Поглибити знання дітей про трагічні події 1932-1933 років; розвивати вміння виступати перед аудиторією.

Обладнання.

Плакати „В ім'я майбутнього ми не можемо забути минуле”
„ Нехай буде всім жертвам Голодомору Вічна і Блаженна Пам'ять”

Куточок Пам'яті. Виставка книг про голодомор

На столі чорна хустка, черствий хліб, вода, квіти, перев'язані чорною стрічкою, рушник, вишитий червоно-чорними нитками. Свіча Пам'яті.

Захід відбувається в кабінеті мистецтва при запалених свічках .

*Відкрийтеся, небеса
Засяйте над планетою,
Невинні душі...
Збудуйте пам'яті
Невгасний собор.*

*«О, миттєвосте, стій!
Дай хвилину...
На спокуту до Пам'яті йду,
По хрестах я вивчаю родину,
Й колосок на надгріб'я кладу.»
О.
Забарний*

Учитель 1. Пам'ять – нескінчена книга, в якій записано все: і життя людини, і життя країни.

І сьогодні через 81 рік жахливо ступати болючими стежками страшної трагедії, яка розігралась на благословенній землі квітучого українського краю.

Учитель 2. Страшні 30-ті роки ХХ століття. Скільки горя та страждань принесли вони нашому народу! Люди змушені були пройти через знущання з боку влади, зраду близьких, злиденність і постійний страх. Занадто багато випробувань випало на їх долю. І сьогодні наша розповідь про одне із них – голод 1932-1933 років, що отримав страшну назву – «Голодомор».

Учитель 1. Багатостраждальна історія нашого народу. Ми не повинні забувати тяжких її сторінок. На цю виховну годину ми прийшли зі свічками, як до храму. Хай же кабінет мистецтва стане храмом пам'яті, храмом духовності.

Учитель 2. У 1932р. погодні умови склалися сприятливі, хліб, слава Богу, вродив, українці – працьовиті люди не полінувались зібрали його. Сталін вважав, що українські колгоспи зможуть забезпечити країну дешевим хлібом. Тому приймає рішення конфіскувати запаси зерна у селян.

– Отож, на Україну з Москви та Ленінграда відправлено так званих десятитисячників, котрі як хижі зграї ходили від хати до хати, в пошуках хліба. Пробивали залізними щупами підлоги, печі, стіни, скопували подвір'я, сади, городи, і все, що знаходили, забирали, залишаючи цілі родини без шматка хліба.

Учень 1. За кілька місяців ці надзвичайні комісії під керівництвом Кагановича, Молотова, Постишева викачали з сіл усі запаси зерна.

У кожному населеному пункті були спеціальні бригади, які викликали по одному господареві вимагаючи відвести на станцію мішок зерна. За нездачу зерна позбавляли волі на 10 років. Ті села, які чинили опір, не хотіли віддавати зерна. Заносили в чорну книгу. А це означало

*Село лежить в тумані
Голодний рік. Голодний день.
Якби він знав, коли б побачив, –
Сини ростуть на лободі.
Сини Радянської держави!
Та знає вождь, усе він зна...
У вус всміхається лукаво.
«В Москві весна.» Його весна!
В селі весна повзе на ліктях,
Повзе по мертвих і живих.
В долоні сонце ловлять діти,
Що дзвінко капає зі стріх.
І п'ють опухлими вустами
Оту живицю молоду.
Їм жить і жить та над полями
Знов ворон каркає біду*

Учень 2. Масове голодування почалося ще в грудні 1931 року і тривало до весни 1933р. 22 місяці народ страждав, мучився, вмирав.

«Немає страшнішої смерті, ніж повільна смерть від голоду» А так вмирала майже вся Україна. Нещасні, виморені голодуванням, очманілі від знущання

люди бродили селами мов привиди і помирали...помирали...щодень, щогодини, десятками.

Учень 3. Помирали скрізь і всюди: вдома, на вулиці, в полі, на городі, на роботі, діти – в школі за партами. Здавалось, ніщо не в силі зупинити смерть. Чисельність померлих в Україні встановити точно неможливо. Історики наводять різні цифри: 7, 10, 12 млн. чоловік, з них 3 млн. – діти.

Звучить «Молитва» у виконанні Оксани Білозір (Слова Вадима Крищенка, Музика Геннадія Татарченка)

*Дай Боже нам своєї сили
І мужності своєї дай,
Щоб ми від зла оборонили
Себе і свій знужdenний край.*

*Дай Боже нам своєї віри,
Що ми народ були і є,
Хай недругам їх і сокири
Поцербляться об нашу честь.*

*Молитву щирю і негорду,
Я твоє, Вкраїно, праведне ім'я.
Повторюю молитву рідно - гонорову,
Щоб її почули небо і земля.*

*Дай Боже нам усе згадати
І усвідомити що є,
Дай мучитися і страждати
І вистраждать таки своє.*

*Ще й словом праведним і зором
Застережи, а не утіш,
Щоб нам очей не виїв сором
За душу продану за гріш.*

Учень 4. Навіть через 81 рік ступати болючими стежками страшної трагедії, яка сталася на благословенній землі квітучого українського краю. Досі не віриться, щоб тут – у житниці України раптово зник хліб, люди залишилися без зернини. І це в урожайний 1932 рік. Пухли старі й малі, вимирали роди й села. Смерть чекала на шляхах, на полі, в хатах. Здавалось, кістлява рука не випускає своєї кривавої коси.

Учитель 1. 1933 рік. Найчорніший час в історії України. У світі не зафіксовано голоду, подібного тому, що випав тоді на долю однієї з найродючіших і найблагородніших країн.

Учитель 2. Тож пом'янімо хоч сьогодні, із запізненням у кілька довгих десятиліть, тих великомучеників нашої тяжкої історії – мільйони українських селян, жертв небаченого в історії людської цивілізації голодомору.

Хвилина мовчання

Учитель 2. Від голодомору, який нищив українське село в 1933 році, нас віддаляє не один рік. Ця подія назавжди вкарбувалася в генетичну пам'ять народу. Голодомор був явищем розтягнутим в часі. Але його пік припадає на червень. У січні 1933 року померло 44 тисячі, у лютому – 60 тисяч, у березні – 136 тисяч, 174 тисячі – у квітні, 253 тисячі – у травні, 361 – у червні.

Голодомор 32-33 років в Україні - © ТРК 41 Канал (відео)

Учень 1. Історична довідка.

Це було не стихійне лихо, а зумисне підготовлений голодомор. У 1933 році Сталін, говорячи про підсумки першої п'ятирічки, говорив: „Ми, безперечно, досягли того, що матеріальне становище робітників і селян поліпшується у нас із року в рік. У цьому можуть сумніватися хіба що тільки запеклі вороги радянської влади”. Після такої заяви мало хто міг наважитися висловити іншу точку зору.

Не наважувалися сказати правду не тільки при Сталіні, а й при інших вождях-генсеках цілих 60 років. У жодних підручниках історії не можна було знайти жодного слова про голодомор.

Учень 2. Ось перед вами таке колись шановане видання „Історія Української РСР” 1981 року видання. На сторінках 329–329 читаємо: „В останні роки першої п'ятирічки внаслідок труднощів реконструктивного періоду стався тимчасовий спад рівня сільськогосподарського виробництва. Знизилися врожайність і валові збори сільськогосподарських культур, скоротилося поголів'я худоби, мали місця істотні продовольчі труднощі. Особливо ускладнилася господарська обстановка восени 1932 року у зв'язку з необґрунтованим завищенням хлібозаготівельних планів. Щоб виправити становище, з державних фондів колгоспам видали продовольчу, насінневу і фуражну позики.

Учень 3. Було скасовано попередню систему заготівлі зернових культур і встановлено для колгоспів і одноосібних господарств тверді зобов'язання перед державою. Заборонялося давати додаткові завдання колгоспникам і одноосібникам, які виконали обов'язкову поставку зерна державі. Лишки продукції вони могли реалізувати в колгоспній торгівлі за високими цінами, які склалися на ринку”. І все. За 1933 рік – ні слова. Далі йде мова вже про другу п'ятирічку.

Учень.

*П'ять колосків із горя та печалі,
Страшний указ - то присуд для села,
В яру калина кров'юобливалась,
А в села смерть голодна йшла, страшна.
І заніміло серце України
Від болю й горя за своїх дітей.
Мільйони рук до Господа молили:*

*- Помилуй, заступи, якщо ти є.
Мовчало небо і мовчали храми,
Сліпимивікнами світили у п'їтьмі.
І дзвін мовчав, бо голос відібрали.
На храмі напис хтось залишив - 33.*

Учень 1. На початку жовтня 1932 року в Україні існувало понад 23 тисячі колгоспів, з них тільки 1403 виконали заготівельний план. Надіслана у Харків надзвичайна хлібозаготівельна комісія на чолі з Молотовим займалася своєю справою – заготовляла хліб.

Учень 2. Голодували діти по всій Україні. Станом на 25 березня у 66 районах Київської області голодувало 398201 чоловік, з них 178544 дітей. А 15 квітня від голоду страждали 493644 чоловіка і з них 262109 становили діти. Майже 20000 дітей чекали смерті 1 серпня 1933 року. ЦК КП(б)України організував планове переселення безпритульних дітей з міст до колгоспів, тобто дітей повертали батькам, які вже померли від голоду. Розселяли дітей по колгоспах групами - по 5-20 чоловік.

Смертність дітей сягала за деякими не повними підрахунками 50 і більше відсотків до загальної кількості померлих. Діти значно швидше захворювали внаслідок тривалого недоїдання і фізичного виснаження.

Учень.

Лихоліття

Защеміло від болю серденько:

Я не бачив, я чув лиш про те

Як своє немовля рідна ненька

У казан із водою кладе.

Кураєм натопила у хаті,

Щоб зварити останній обід.

- найстесь, мої дітоньки, нині,-

А сама побіліла, як лід.

- Смачно так ви ніколи не їли,-

І поставила борщ на столі.

Ледь сама за столом не зомліла:

- Їжте, їжте, хороші мої...

- Мамо, мамо, сідайте із нами!-

- Я вже їла, -і втерла сльозу.

- Завтра вас до хрещеної мами

- Зранку в місто усіх відвезу.

Там хороше буде, я знаю,

Тільки вчіться у школі, як слід,

Татко, бачите он, помирає

Вам продовжувать батьківський рід.

Попоїли. Розморені спати

*Полягали на лаві в кутку.
Вийшла з хати згорьована мати,
Закопала синопка в саду.
Спи, сердешний. Тебе пом'янули
Братик твій і сестрички твої...
Тільки люди той вчинок збагнули,
Тільки б люди простили її.
Подивилась на хату.
Хотіла чоловіка іще поховать...
Тільки встати було вже не сила,
На могилу лягла помирать.*

Учень 3. У 1932-1933 роках смертність дітей становила щонайменше половину померлих від голоду селян України. За неповними даними лише кількість учнів у початкових, неповно середніх, професійних школах, а також дітей у дошкільних закладах за три голодних роки зменшилася на 1 мільйон 71 тисячу чоловік. Стали пусткою сільські школи, бур'яном поросли дитячі майданчики, а відсутність учнівсько-педагогічного колективу сягала подекуди 96-98 рівня попередніх років.

Учень 4. Для забезпечення життєздатності дитячого організму, не нижче навіть голодної норми, необхідно було мати щодня: 300 грамів хліба, склянку молока, пів'яйця, 5 грамів цукру, жирів і 25 грамів м'яса. Такої норми не мали навіть робітники у містах, а тим паче діти. Уряд дбав про новобудови п'ятирічки, зводив підвалини "світлого майбутнього", а затьмарені від голоду діти мріяли тоді про рятівний шмат хліба.

Учень.
*Хато, солом'яна муко!
Свіже розбите вікно...
Хлопчик порізав руку,
Хліба не ївши давно!
Пахло! Як пахло довкола!
Бог один зна лише як.
Дядько, схопивши Миколу:
-Ах ти, злодюга, босяк.
Хліба тобі закортіло!
Ось тобі! — вдарив у дих.
Все у очах потемніло,
Зойкнув лиш раз і затих.
Бив його дядько жорстоко,
Аж задихавсь, сатанів.
Хлопчик розплющив око:
-Хліба...Я... їсти хотів.
Пхнув тоді тіло ногою,
Вкрили його лопухи.
Дядько гасав під вербою,
Ніби той привид лихий.*

*Роки, страшнії ті роки,
Спомини й досі снують.
Голоду близяться кроки...
Як нам минуле забудь?*

Учень 1. Влітку, у серпні, зорепад. Теплими погожими ночами зірки падають додолу, але не розбиваються, бо застигають у повітрі, спалахують, востаннє перемовляються між собою перед тим, як піти у вічність.

Учень 2. Але то не звичайні зірки, то зорі-душі безневинно вбитих діток. Постійте тихо в передсвітанні біля вікна, розчиніть його навстіж і послухайте, про що гомонять зорі-душі.

1-а зірка. А мені заподіяли смерть за п'ять колосочків. Було це літечком 33-го. Я з маленькою сестричкою Катрусею пішла на колгоспне поле по колосочки. Ой, як хотілося їстоньки... Катруся, опухла від голоду, сиділа на межі і рученятами ловила коника, щоб з'їсти його. Я озирнулась, зійшла з межі, з'їла один колосок, два, три, п'ять... і раптом схопив мене голова сільради і поволік до воза. Мене били, палили сірниками руки, ламали пальчики і били... поки не забили. Забили за п'ять колосочків, а мені було шість рочків.

2-га зірка. І мені хотілося їстоньки, мене Ганнусею звали. Спочатку померли мої бабуся й дідуньо. З голоду вони опухли і здавались дуже великими. Прийшли дядьки, повкидали їх на воза і повезли за село до ями. Мій таточко пішов до міста за хлібом і не повернувся – його дядько міліціонер із рушниці застрелив. Я в матінки все просила: «Відріж мені пальчика, я його з'їм а то він не перекушується». Мама обіймала, цілувала мене, а з її великих запалих очей котилися сльози. Надвечір мама помила нас з братиком, оділа в чисті сорочечки, напоїла маковинням... І вже нас не стало. Ганнусею мене звали...

Учитель 1. Ось вона жменька зерна. За таку жменьку зі стрижених вночі колосків могли вислати до Сибіру, навіть застосовували вищу міру покарання – розстріл. 55 тис. було засуджено за «колоски». З них 2 тис. 100 осіб – розстріляно.

Остання колискова. Голодомор 1932 - 33 рік (відео)

Учитель 2. Про що свідчать документи нам повідомлять учні.

Учениця. Архівні документи, газети фото свідчать, що в усіх місцевостях України, крім прикордонних, були подвійні обшуки з конфіскацією всіх запасів їжі, заготовлених людьми до нового врожаю. Це було карою за нібито куркульський саботаж хлібозаготівель. Фактично це була дія, свідомо спрямована на фізичне винищення селянства. Смерть косила людей аж до літа 1933 року.

На основі перепису, архівних та зарубіжних відомостей можна припустити, що в нашій країні померло від голоду 5,5 – 6 мільйонів чоловік.

Учениця. Наприкінці 1933 року голод на Україні набуває велетенських розмірів. Люди в селах їли мишей, щурів і горобців, траву, кісткове борошно

і кору дерев. Намагаючись урятуватися тисячі селян ішли до міст, де скасували ненависні хлібні карточки і можна було купити хліб. Проте сільським жителям хліб не продавали. Дороги, що вели до міст, були блоковані, проте тисячі селян усе ж пробивалися туди, та, не знаходячи порятунку вмирали прямо на вулицях. Доведені до відчаю, люди їли жаб. Трупи коней, убивали і їли один одного, викопували мертвих і також їли. Помирало щодня - 25 тисяч людей. Щогодини - 1000 чоловік. Щохвилини - 17 чоловік.

Учениця.

*Пекельні цифри та слова
У серці б'ють, неначе молот,
Немов проклятий ожива
Рік тридцять третій.
Голод... Голод...
У люті сталінській страшній
Тінь смерті шастала по стінах.
Скількох мільйонів (Боже мій!)
Недолічилась Україна*

Учень 3. Голод штовхав людей на відчайдушні вчинки і злочини, траплялися випадки людоїдства Люди їли померлих, вбивали і варили малих дітей. Зареєстровано 10 тис. судів над людоїдами.

Учень 4. Слухаючи ці повідомлення, на думку спадають сумні рядки вірша Павла Тичини «Загупало в двері прикладом», у якому автор показав страшні рядки людомору та канібалізму.

Учениця.

*Загупало в двері прикладом, заграло, зашкрябало в шибку.
Ану одчиняй, молодице, чого ти там криєшся в хаті. –
Застукало серце, різнуло: ой горе! Це ж гості до мене.
Та чим же я буду вітати – іще ж не вварився синочок...
Біжить одмикає сінешні, гостям уклоняється низько.
Гостей вона просить проходить – сама ж замикає за ними.
Проходять солдати у хату: один з них писати сідає,
Два інших стають коло печі, а два при рушницях на дверях.
-Ну, як живеш, молодице? Показуй, що вариш-готуєш? –
Стоїть молодиця – ні з місця – і тільки всміхається тихо.
Горщок витягають із печі, в нім скрючені пальчики видно.
Стоїть молодиця – ні з місця – і тільки всміхається чудно.
Знаходять одрізані ноги, реберця, намочені в цебрі,
І синю голівку під ситом, що вже почала протухати.
Стоїть молодиця – ні з місця – і тільки всміхається страшно.
-Ну, як же живеш, молодице? Чого ти мовчиш, не говориш?
-Отак і живу я... - та й змовкла. Ой чий же це голос у неї?
Хрипкий, а тремтючий, веселий. –Та так і живу, - проспівала.-
Хіба ж то йому я не мати? Чи їсти, скажіть, не хотілось?
Ви хочете їсти? – Сідайте. Між вами і я молодая.
Повірите, люди їй-богу: - отак тільки тут полосула –*

*затріпалось зразу і стихло. Повірите, люди, - їй-богу...
Отак і живу, - проспівала. – Отак удова молодая, -
і раптом уся затрусилась, мов щось би вона пригадала.
Очима так дико по хаті і кинулась вся до синочка,
голівку вона йому гладить і ротика стулює міцно;
заплакала б тяжко – не може, лиш б'ється об піл головою:
Синочку, дитя моє любе! Ой що ж я з тобою зробила! –
Солати підводять нещасну, її освіжають водою.
А писар все пише, все пише – та сльози пишуть заважають.*

Учитель 1. За підрахунками істориків, Україна в результаті голоду 1932-33 рр. втратила мільйони й мільйони людей. Іншими словами, це був український ГОЛОКОСТ (з грецької - винищення). Зокрема, на Херсонщині найжорстокіший голокост лютував у тих районах, де на початку 1930 року відсоток впровадження колективізації був найвищим. Так, у Високопільському, де в колгоспи об'єднали 93,7 відсотків населення, а в Садовському – 78,8 відсотка, вимирали цілі села.

Учитель 2. На десятиліття засекретили архіви. Можна приховати в глибинах спецсховищ викривальні документи. Можна замести сліди злочину. Можна раз, і вдруге, і втретє переписувати історію народу, та з пам'яттю народу нічого не вдієш.

Трагедія Голодомору 32-33рр. в Україні впродовж багатьох тисячоліть не просто замовчувались, а й офіційно заперечувалася державою. Проте спроби замовчати і поховати правду про Голодомор виявилися марними. Конгрес США ще у 1988р. офіційно визнав Голодомор 1932-1933р. геноцидом українського народу, свідомо спрямованим на вигублення української нації

Учень 1. У 1984 р. президент США Рейган підписав законопроект про заснування при Конгресі спеціальної комісії для виявлення причин голоду в Україні. Для цього було виділено 400 тисяч доларів. А в самій Україні лише у 2006р. Верховна Рада спромоглася прийняти Закон про визнання голодомору геноцидом українського народу.

Учень 2. Перші повідомлення про голод почали з'являтися за кордоном. Демократичне об'єднання колишніх політв'язнів видало в Англії книжку «Найбільший злочин Кремля», в Канаді професор В. Дубровський видав працю «Біла книга про чорні діла Кремля.»

Учень 3. О.Субтельний, канадський історик, українець за походженням, написав книгу «Україна. Історія.», американець Р. Конквест «Жнива скордоти». Юрій Семенко був одним із перших, хто до 30-річчя цієї трагедії видав книгу «Голод 1933р. в Україні.»

Учень 4. Прах тих мільйонів стукає в наші серця, їх ніхто не судив – отже, ніхто і не реабілітує. Ніхто, крім нас з вами, їхніх співвітчизників, нащадків. І довічних боржників. І тільки виповівши минулі страждання, викричавши давній біль, крок за кроком пройшовши заново хресну путь своєї далекої і близької історії, віднайде себе наш народ. Бо наша Україна гідна прекрасної долі.

Звучить пісня «Україна»

Учениця. В українському костюмі з хлібом-сіллю

*Я не окраїна, я не руїна,
Я – Україна, я – Україна!
Навік обрала собі дорогу:
Іду до Бога, іду до Бога.*

*Мій шлях ізмірить єдина міра –
Святая віра, святая віра.
Не знаю, хто там у центрі світу,
Я ж в центрі світла і в серці світло.*

*Кличу Вас, люди, зліва і справа,
В святу Державу, в мою Державу.
В країну сонця, добра й свободи
Рушай, народе, рушай, народе!*

*Нас порятує від зла і крові
Голос любові, голос любові.
Вже час позбутись лиха-сваволі,
Плекаймо волю, плекаймо волю!*

*Пора звільнитись нам від прокляття –
Єднаймося, сестри, єднаймося браття!
Плакати годі, годі тужити –
Нумо говорити, нумо говорити!*

*Будем служити Богу одному
І більше нікому, більше нікому!
Лиш перед Богом я на колінах,
Я – Україна, я – Україна.
могилі. Автор Тетяна Домашенко*

*Учень
Час пройшов, проминули літа
Вже зітерлись
у пам 'яті нашій
Тих жахливих часів гіркота
І обличчя від голоду павших.
Сільський цвинтар, буяє бур'ян
На занедбаній братській
Могилі
Невже в головах наших
туман,
І розвіять його ми не в силі?
Але пам 'ять не вмерла,
жива.
Хоч всі ми й заслуговуєм
докір.
Ось дідусь промовляє*

*слова.
Все згадав, а пройшло стільки років
Хай стоїть на могилі
цій хрест
А на душах хай крига
скресає,
Хоч один відпоки
на сто верст,
Хай на ньому свіча не згасає.*

Закінчити наш вечір–реквієм хочеться словами Олександра Міщенка, який писав: „Мертвим нікому довіритися, крім живих, – і нам треба так жити тепер, щоб смерть наших людей була виправданою щасливою і вільною долею нашого народу і тим була виправдана їх погибель!”